

אחך לגד הטורה וא' לגד הטומאה שהם ב' חלקי הטורה ולפי פשוטו הוא כן כמ"ט א) דגש דגש ב' דרישות היו מפני מה נאכל זה והנה נקרא שהיה דרישה א' לגד הטורה ודרישה שנית לגד הטומאה: **ואומר** והתגלה הוא חציון של פסוקים. דודאי הפסוק לפי חיצונו נחשב און לו רק משמעות אחת לפי פשוטו מ"מ הענין נוגע נחשים צטורה וצטומאה כי האי קרא והתגלה ואת הנחך לא יגלה והסגור ג' דמנשה זה אינו מנשה למנוע מוחלט אלא למנוע שהוא ספק טהור וספק טמא. וע"פ כוונה זו נצטמנה אמר ע"י דייגור הוא חציון של אותיות דספרי תהי"ם. לפי שהוא נחמד נחפלות לנצל כמו של עשו שהוא כח הטומאה של נחש הקדמוני ע"כ נהחלוקה והתפקד נחפלות חזיר מיער שהוא כמו של עשו דלחמה במדרשות ב): **ואומר** והוא רחוב כו' הוא חציון של פסוקים. ולומר כי המטון בחישר החומות לחיות נחפלות ולפסוקים שאנו מנקשים ומתפללים שירחם הקב"ה עלינו ולא ישיחתי ע"י האף והחמה שהם מכותות של מלאכים משחיתים כדלמרינן גמרי"ם א) דו"ק: **תלפתא פסוקי ויאמר ה' א"ל משה הנה אנכי בא אליך בעב וגו'.** ר"ל מקום דנעצור ישמע העם לפי פשוטו אינו עטס אלאכי נה און עבד ג' וע"כ אמרו ננעצור שהוא פסוק אחר ור"ל בעצור שישמע העם בדברי עמך יאמינו גם כן לעולם כענין שנאמר פס סוף ד) ויאמינו בה' ובמשה וגו' ואח"כ יוגד משה את דברי ג' לא משמע להו לפי ענינו פסוק אחד דלא מצינו בכל הענין דברי הש"י למשה וטוב דברי משה לשראל כדלמרינן אחד דו"ק:

ע"ב שנאמר אמר ד' חכמה אחרתי גו'. פרש"י שמהל נקי כו' א"כ מסיפא דקרא ומועד גו' ע"כ וכפי' ראשון מפורש שהיה דהיא עמרה נפ"ק דסנהדרין ה) וע"ש בחידושי: **קשרם על אצבעותיך** גו'. כמה קראי מקמייה דהאי קרא כה"כ כתיב שם קשרם על גרמותיך גו' קשרם על לך גו' אבל מהאי קרא דמימי משמע ליה דתהא רגיל ושגור פדך כ"כ שחול לבין נהם עלי דייטר גם ברמיות יד ואנצט דהיינו קשרם על אצבעותיך וק"ל: **ואמר בחיזים ביד גבור כן בני הנעורים** גו'. דעיקר החידו והשנין בימי נערות דלענין שינון מדמה בני הנעורים לחן ומימי דמלניו שינון גבי חן חלי גשר שנונים חליך שנונים ואומר אשרי הגבר גו' משמע דלא נעצור מידר אלא עם רכס אשרי רכס שהוא גבר שלם א' משה א' יאמר שהוא נה כעין חיק הצינים מאוחן תלמידיהן שכן שנונים כתיבים הללו וע"כ ממש כי יש ב"ב המועים את הנערים מלמוד נחשים שאומרים שהם ממלאים ביחם נאשפה וע"כ אמר אשרי הגבר אשר מלא על ידיהם את ביחם נאשפה ואינו מונע ביחם מהם וק"ל: **יא יבשרו כי ידברו את אויביהם** גו'. מצי דברו גו' משמע להו דלא נמלחמת אויב ממש קאמר אלא נמלחמת אויב צמורה איירי דנחמה נעשים אויבים ולכסף נעשו צמורה שנאמר את והנה חסר א' וכמו והוא אהב ומלניו כה"ג חסר א' כמו שפרש"י בחומש גבי וימש חושך א): **ואמר א"ל תקרי בסופה כו'.** ה) יש ענין בזה דהא אמתמה קאי כפרש"י מלניו זה לשון נקבה ומכנה המלחמה ומוסף עוד נמלחמה כמ"ש החוט ב"פ ח) ואפירי כתיב נאספה גלשון נקבה דהיינו כסף המלחמה ור"ל להגיע נאספה אל תקרי נאספה אלא כסופה אלא כסופה ג"ו ור"ל מין דלמלחמות דקרא קאי שהוא לשון רכס לא שייך כסופה שהוא לשון יחיד לנקבה אחת אלא כסופה ג"ו מ"ן שהוא לשון לנקבת רבות וק"ל: **ישמרתם עם תם כו'.** דלשון שימה לא יפול אחת דברי כמ"ש פ"ק דסנהדרין ט) גבי אשר תשים אלו כלי הדינים ופרש"י שם דשיחא בזה שימה דבר המיטלטל כו' ע"כ. ועדן לחות נקט קס חיים במקום קס חס כי היפך ממש הוא מת שיהיה לו קס המות למכוח כמ"ש ה) שהוא ית"ר הוא מלאך המות. והמשל אכול מה שהנחך כו' יש לפרש נמשל לכל זמן שאתה עוסק בצורה שהיא הרטייה ע"ג מכתך כמ"ש החוט ב"פ ח) אכול מה שהנחך כו' ר"ל שחול ליהנות מתענוגי עה"ל א' אתה נה לדי עבירה כי הטורה מגינה לו כרטייה לו ור"ל דעיקר הקושרא לעיל למה שיה נמור להקדים אל לב וק"ל ה): **א"ל מבין ריסי עיניך ניכר שכן אצמנה כו'.** פרש"י שכן אלמנה אחת ולא נריך אחת למעשה כו' ע"כ והוא דמוק מין דהוא לא היה נריך לשאלות אלו לא הל"ל אלא ואימא אלא הל"ל אצו א"ל השקני ואמו א"ל השקני כו' ועוד קשה דל"כ בשאלה קמימתא ששאל לר"א א) דאנא אומר השקני למה לא א"ל ר"א כן מבין ריסי עיניך ניכר שכן אלמנה אחת וע"ק מה ראה ר"י ב' שכן אלמנה הוא ואימא כן אלמן הוא ומתה אמו ונכה עליה עד שנשור ריסי עינו ור"ל בשאלה קמימתא דהאי דנמי ראה בריסי עינו שהוא יתום אלא כל ידע אם כן אלמנה הוא או כן אלמן ושאל מלמא דהיה נריך לו נכר נהיות אצו ואמו משהי קיימים ואולי אירע לו בחיים כו' ושאל אם שפיר עשה אבל בשאל נמגרשה אמו מהו נריך הדבר לאמו שאל ע"כ דלמו קיימת הוא כן אלמנה ולא שאל על עמנו שהרי נכר מת אצו אלא על אחין לב) מן האם שנשאה אמו איש אחר והיה לה נשים ומגרשה ממנו היאך יעשו וא"ל הטל להם מים בספל כו' ר"ל אחך מן האם יעשה כן דיוון דל"ל לו ליתן כוס לא' מןן שהוא עלי השמים יתן להם מים רבים לשניהם ג) בכלי הכיחלה שהוא הספל ויקעקע לו דו"ק: **כי שמינו אמרי פיך מואמר פיך לא כו'.** לכאורה שפיר

כדלמרינן פרק המפלת טו) ולכן מקרי דבר חדש ומימי רק רע כל היום כדלמרינן טו) דל"ן אדם יתול מהרהור עבירה אבל לגבי כח הגופי שדרתו כן אמר שמחנכר עליו להסוף על חומר שלו ולזה אמר מנקש להמינו דעוף שייך מיחה ודבר הנלמד מעינו הוא דהאי קרא נופה רשע גו' בשטן איירי ולא ברשע אדם מדמכזיב לעיל מיניה פי דקרי יהיה גו' מורת אלהיו בלבו גו' וע"כ אמר נופה רשע לעריק להטעילו ולהמינו כמ"ש ה) הוא השטן הוא הית"ר הוא מלאך המות ואמר שהקב"ה עוזרו מלהטעילו דלע"ג דהכל בדי שמים מוך מיראת שמים ה) מ"מ הנה לטהר מסייען אוחו יח): **אם פגע בך מנוז"ה כו'.** קראו כך ע"ש ט) נחית הסורים יאל למלך כמ"ש ב) לפתח תפלת רובך משעה שאלה מומעי אמו ממקום קרתון ועטפת כפרש"י בקהלת ט): **ואמר מושברו ד' חכמה** ב). למקום שמה שהוא המלך לית"ר כלעיל: **ואמר אם אבן הוא.** מלך הגוף והחומר הוא נמוח כחומר על ידי הטורה: **ואם ברז"ה הוא.** להטעילו מלך כח הגשמה הוא מחפוף ע"י הטורה וזה שדימה הטורה לאש מלך כח הגשמה שהצול מחפוף על ידו כפירות המוספות ודימה הטורה למים מלך כח הגוף שהצול נמוח ע"י וק"ל: **אם אישה מובש בשם שחיבה דהשיאו כך כו'.** המקרא על עמנו יצר אבל מהיקשא יליך דגם נצאו הדין כן וחלה הדבר נאשה דיוון דמישאו צומר נריך לאומנות להחיות גם את אשמו ולפי הדרכ אל טורה היא חלה הדבר צמורה דגם אל הוא עוסק תמיד צמורה נריך לאומנות ולא יאמרו על העם כדלמרינן ט) כל טורה שאין עמה שאלה נופה ומחסידים רחשונים מני לא אמרו נצרכות כה) אלא שכן מורחן קצע ומלאכתן ארעי והיא מחנכת ודו"ק: **השוה הכתוב כבוד אב ואם דכבוד המקום כו'.** י"ל דה"ק דודאי אין שוין ממש דכבוד אב ואם מאילי ומקשה כו' לא שייך במקום וכן צמורה לא עומד במקומו ולא כו' כל זה לא שייך במקום אבל השוה אוחן הכתוב נחל לשאל לומר לך דכן דיוון להשוותן לפי ששלשן שותפים ב' וכדמסיק דהמכנה כאלו כיצד גם את המקום: **וקאמר דמיע"ה אני ע"הים כאי"ו דרתי ביניהם.** דהיינו שם י"ה המהדר ומשקף שם איש ואשה כדלמרינן בטורה ג). וכאלו כדתי הן כל"ל וצדו טכמות גרסינן ודכדתי כ"ו וקאי גם אלכ ואם שזכר לנחמה ולגדל כן כשר מה וזה"פ קאמר לקמן בזמן שאלם מלך אצו ואמו אמר הקב"ה יפה עשית עאל דלמי ציהים כו' הימי דביחם י"ה מסתלק מביניהם ולא רנה בשיחוסם ושאר אל ואם לפי שאל זכו לגדל כן כשר דו"ק:

דף לא ע"א ברה"ה כבוד את כו' משמע שהעדיפו ע"כ כבוד המקום כו' מוהונך דהיינו ממוהונך כה) כו' עכ"פ. כל"ל ולולי דברי המוס' היה נראה לפרש שהעדיפו המקום דממוהונך כה) משמע דלא נקש אלא אם נמן לך הקב"ה תן לו וכד אמרו דהיינו כדלמרינן משלו תן לו כו' אבל כצידוד אב ואם אף אם אין לך תתן להם דהיינו שנריך לחזר על הפתחים כו' וק"ל כו'): **ברה"ה ב"ל העובר כו' היינו דמצי בי"ה יציריה בדמוכה כו' דחגיגה עכ"פ.** הך דלחגיגה אימת נמי לקמן פ"קין כה) ע"ש ודו"ק:

ח"א דף לא ע"א ב"ל העובר עבירה בפתר כו'. דיוון דמתיישב מני אדם לעבור בפניהם ועובר נסתר דומה לו כאלו אין שם השכינה שרואה נסתר והרי הוא דומק בזה רגלי השכינה כאלו אין רגלי השכינה על הארץ והכתוב מעיד והארץ היום רגלי וזה נקמן מאמר ריב"ל אסור לחדש שיהלך ארבע אמות כו' שיעורו של אדם ככ"מ ארבע אמות וזה שהולך אוחן ד' אמות בקומה זקופה ודומה כה) לו כאלו הם שלו ממש ואין מקום לשכינה שם והכתוב אמר מלא כל הארץ גו' וק"ל: **א"ל הנה כבוד אבך ונשדה כבוד אביך כו'.** יש לרקדק דל"כ שפיר הקדים אל לבם בקול ור"ל טעמא דלעיל גלו ודוע כו' שכן מנכד את אמו וימר מאצו כו' ור"ל דעיקר הקושרא לעיל למה שיה נמור להקדים אל לב וק"ל ה): **א"ל מבין ריסי עיניך ניכר שכן אצמנה כו'.** פרש"י שכן אלמנה אחת ולא נריך אחת למעשה כו' ע"כ והוא דמוק מין דהוא לא היה נריך לשאלות אלו לא הל"ל אלא ואימא אלא הל"ל אצו א"ל השקני ואמו א"ל השקני כו' ועוד קשה דל"כ בשאלה קמימתא ששאל לר"א א) דאנא אומר השקני למה לא א"ל ר"א כן מבין ריסי עיניך ניכר שכן אלמנה אחת וע"ק מה ראה ר"י ב' שכן אלמנה הוא ואימא כן אלמן הוא ומתה אמו ונכה עליה עד שנשור ריסי עינו ור"ל בשאלה קמימתא דהאי דנמי ראה בריסי עינו שהוא יתום אלא כל ידע אם כן אלמנה הוא או כן אלמן ושאל מלמא דהיה נריך לו נכר נהיות אצו ואמו משהי קיימים ואולי אירע לו בחיים כו' ושאל אם שפיר עשה אבל בשאל נמגרשה אמו מהו נריך הדבר לאמו שאל ע"כ דלמו קיימת הוא כן אלמנה ולא שאל על עמנו שהרי נכר מת אצו אלא על אחין לב) מן האם שנשאה אמו איש אחר והיה לה נשים ומגרשה ממנו היאך יעשו וא"ל הטל להם מים בספל כו' ר"ל אחך מן האם יעשה כן דיוון דל"ל לו ליתן כוס לא' מןן שהוא עלי השמים יתן להם מים רבים לשניהם ג) בכלי הכיחלה שהוא הספל ויקעקע לו דו"ק: **כי שמינו אמרי פיך מואמר פיך לא כו'.** לכאורה שפיר

חכמת שלמה הגהות

דף ל ע"ב גמרא משאו ומתנו גו' ואליך תשוקתו כו' שאפילו (יוצר) יוצרו קראו רע כו' מידי (ולבשה) ולבשייה לה) ונכסיה כו' כל"ל: רש"י ב"ד"ה אמר לחכמה כו' לך (ה) אי נמי כו' הד"ל: **בד"ה בחיזים כו' אויביו הס"ד:** בד"ה ראה כו' אשה (ה) מקיש כו' הד"ל: **בד"ה עיסקא כו' דוקא**

הגהות והערות

המקנה ואהבת ציון: לא כ"ה בדפוסים חדשים. דפו"ר "בשאלה קמייתא כמו שאל ר"י, ובמהרש"א שב"ע"י "בשאלה קיימתא כמו ששאל לרבי יהושע": (לב) מהרש"א בע"י "אחיז": (ג) דפוסים חדשים "לפניהם": (ד) והרש"ש מגיה "ולבשייה": (ה) לכאורה צ"ל כאן "בד"ה דמחי"ב" (במקום "כל מצות"): (ו) בא להשוות הגירסא בגמ' להגירסא שברש"י (אמנם בד' ספרד איתא "נתגרשו" בין בגמ' ובין ברש"י, וכ"ה בכמה כתי"י של הגמ' ושל רש"י): (ז) בד' ספרד הגירסא "רי" עולא רבה", בכת"מ "רב עולא", ובילקו"ש (תהלים קלה) "רבי יהודה רבה". ועיין בעיון יעקב על העין יעקב: (ח) צ"ל "שאינו מצווה": (ט) ובד' ספרד הגירסא "דאמינא" (ולזה גם כוונת הגירסא שבדפוס):

אוצר החכמה

כלל א

רפרוני בתפוחים ובו י' פרטים.

פרט א

שאלה א'

מטובך תבאר לי מלתא דתמיה לי מוכא, מה שמירשי בשם פטרי (דברים סימן י"א פסוק ט"ז) וסרתם וענדתם שכין שמורש ארם מן התורה הולך ומדבק בע"ז, דאם נאמר דברים כפשוטן, מה יעשו רוב המון עם ר' שאינם בקיאים בלימוד התורה, ואמו יעלה על הרעת שאין להם חלק בר' להיותם נקראים עמו ואין להם חלק בקיומה של תורה להיותם בכלל וקדשתנו במצותיו וקרבתנו לעבודתך, וכי לא עמדו אבותיהם על הר סיני, והלא התורה ירושה היא לכל מי שבשם יעקב יבונה והבתוב אומר מלתא פסיקא כי חלק ד' עשו יעקב חבל נחלתו:

1124847.000

תשובה עשה חזק כאפרנסת ושמע נח דברי, מאמר שהכלית חכמה היא

חשובה ומע"ט, ומה ד' שואל כי חס ליראה. ודבר זה באמת מורשה היא לקהלת יעקב, אבל ינה"ר שהיא המכה גדולה משחדל ועורח לסתיה את האדם שלא לעשות רצון ד' בשום קיום מטה, ככתוב טמה רשע לנדיק וכו' אבל ד' שאמר ובחרת בחיים, והבחירה חפשיה נחן לנו בכלל מנוח לימוד התורה גם לימוד אנדות מוסר שרק היא היא הרעייה ותכלין שלא תהי' המכה מעלה נימה וישי' בכח האדם להתגבר על יצרו ולקיים מנוח ד', (עיין קידושין דף ל' ע"ב) שדרשו חכמז"ל דבר זה על פסוק ובמחם את דברי וסס חס, שהיא סס חיים לסגין מפני המכה, ואמרו בראחי ינה"ר בראחי תורה חבלין, ובאת הקבלה שסגולם זאת היא רק בכח לימוד חורה של אנדות מוסר ולא בלימוד של היות דאבי ורבא, (ובגם שלימוד תורה של שמעחחא ולכעמיק בה ולקיים כפך והפוך בה גדול ועורח מאד עד שהכתוב אומר העם האולכים בחשך ראו אור גדול) (עיין האמונה ריש נח) אחין לו בעולמו. אלא ד' אמות של כלכה, וחשובה כקדבות קרבנות, והיא חייט ולאורך ימיט, כי על ידה יכולין אנו לידע ולהבין איך יהי' שמירת שבת, ואיך יקיישו מטה חפלין וכיוצא באלה, עם כל זה אין בכח לימוד זה להנין על המכס, ופוק חזי כמס סס חריפים בחורה כזאת וירחם רזה ורלס מאד. (מעשה מלתא דמסחבר הוא) (פסוק ט"ז) וסרתם כוונתו כמו (פסוק י"ח) ובמחם, ויניד עליו ריעו, כמו סס בראחי תורה חבלין הכוונה רק היא על לימוד אנדות מוסר, הן מס שהמרה חורה וסרתם כפרש מן התורה אולך ומדבק בע"ז, נמי רק הכוונה הוא על לימוד התורה של אנדות מוסר, והטעם מאחר שרק היא היא רעייה להנין מהמכה ומינה כשמסיר הרעייה, מיד היא מעלה נימה, וטפל ביד ינה"ר הנקרא אל זר, והיום אומר לו עשה קך ולמחר עשה כך עד שאומר לו לך ועבוד ע"ז.

3

כ"ל א פרט א

ובזה מיוסבת קושייך הגדולה וכי מי שאינו יודע ללמוד חורה אינו מכלל
 טס ד', אלא משום דבלימוד זה של הגדולה מוסר, הכל שוים בו, שגם אם אינו יודע
 ללמוד שמעתיחא, ויכל ללמוד הגדולה כש"מ, ומדרשים, וזוהר, ובספרי יראה שנתחברו
 מן מאמרים אלה, ראשית חכמה, ארחות לדיקים, שבע מוסר, קב הישר, פלא יועץ
 מטרת המאור, וכיוצא באלה, וגם אם יהי' עני מאד בידיעתו שגם ליגוד אלה אינו
 יודע, אבל סוף סוף יוכל ללמוד באלה כשהם מעומקים בלשון אשכנז הנקרא (יירש
 טייטש) וגם מנוקדים בחנוטות הנקרא (עברי טייטש), וא"כ מעתה אינו לא נעדר
 מלימוד אלה, שכרי גלי וידוע שיכול להתלהב כ"כ לבנו ביראה ואהבה גדולה אל
 ד' מלימוד הגדולה אלה הנעמקים על (עברי טייטש) כמו מי שלומד אותם כשהם
 נחמדים בלה"ק.

עין פייט (שבוטות יום ב' אלל דבור לא יהי' לך) וז"ל נתתי לך תוכחות
 ומוסרים השמר לכל חטא אשר יסור לא יהי' לך אלקים אחרים, דלכאורה קשה
 מאי ענין של תוכחות ומוסרים לאזהרות לרחק מע"ז הלא רחוקים המה מאור, אלא
 אפשר ככונה כנ"ל, דכוונת רש"י הפורש מן החורס הולך ומדבק בע"ז זהו רק לימוד
 חורה כזאת שהיא הגדולה מוסר חכמז"ל שרק היא היא הרעיה לילה"ר ומינה
 נשמע הרעיה לבסוף המכה מעלה נימה וקרוב הדבר שיבוא לידי ועבדחם.

ובדבר זה שהפורש מלימוד הגדולה מוסר לבסוף בא לידי כך שהולך ומדבק
 בע"ז, אפשר לפרש כוונת (פסוק כ"ג ירמי' סימן ז') כי אם את הדבר הזה נראה
 אחס לאמר שמשו"ב קולי"ז והיימי לכס"ל לאלקים מפרש דרך הרמז נר"מ "ועתה
 נבשרה" לך [עין משלי מ' כ"ד פסוק כ"ז, שאמרו במדרש אלו הגדולה מוסר] ועי"כ
 שחזקו בלימוד חורה כזאת חזכו והיימי לכס"ל לאלקים, משא"כ וסרחם בחפרבו
 מלימוד הגדולה חלילה יבוא לידי כך ועבדחם . . .

ובזה אפשר נמי. לפרש כוונת (פסוק ב' איכה סימן ב') "בלע אדני" ולא
 חמל את כל נאח יעקב, מפרש דרך הרמז על מה נעשו, ר"מ "חכמה" ומוסר
 "אוילים" כזו שלא למדו חורה כזאת הן המה לימוד הגדולה שמהם זוכה ליראת
 שמים ולעשות רצון ד', עין (ר"ן נדרים דף פ"א בשם רבינו יונה) שלא למדו
 חורה לשמה, והו ע"מ לעשות, ואי אפשר ללח יצרו ולזכות לעשות ולקיים המצות
 אם לא ע"י לימוד הגדולה מוסר שהיא רעיה, מעתה לימוד לשמה, וללמוד הגדולה
 מוסר, אהים תאמיס המה . . .

ובדבר זה אפשר לישב קושיא גדולה, דהנה (רבינו יונה מפרש נדרים דף
 פ"א) שסיבות הגדולה ארץ רק הים משום שלא למדו חורה לשמה, כלא (ביחזקאל
 סימן כ"ב) מפרש הרבה עבירות גדולות שעשו, ואיך יהי' נבואות ירמי', ויחזקאל
 שמתים זה לזה, אלא באמת אלו ואלו נדרים יחדיו, מאמר שאחז"ל לא זכה נעשות
 לו סס המוח כשלומד חורה בלא הגדולה אין לו רעיה למכחו, וא"כ מי שלומד
 חורה לשמה היינו עבור לעשות ע"כ לריך ללמוד הגדולה מוסר שיהי' לו רעיה
 למכחו שלא המעט מלקיים מצות ד', משא"כ מי שכוונת לימוד חורהו עבור איזה
 מני' לא עבור לעשות, ודאי אינו לומד הגדולה מוסר, ומחוק כך אין לו רעיה,
 ואח

אבנת חזק

ג

זאת היתה אז האסיבה שהיתה המכה מעלות נימה וזאת להרבה עבירות גדולות
 געחה דברי ירמי' ויחזקאל דברים אחרים המה, וא"כ מאחר שאחז"ל כל דוד
 שלא נכנס בימיו כאלו נחרב בימיו, מעתה כל שיש לו עיני הסבל יראה ויבין
 שלמאור אגדות מוסר זמן מה בכל יום מעיקרי ושורשי הדת היא, ומכש"כ למלמד
 חיטקות, ולחופשי ישיבות, ומרביצה תורה, והמתעלל בלימוד חלה ועי"כ גורם חיבור
 בנין ירושלים מורא יעלה על ראשו מאיוס הכתוב מלך לשדה נעבר כפירש"י
 הקב"ה נעשה פועל לציון ליפרע ממחריבה ולשלם שכרה לבוניה . .

מעשה מאחר שרק חבלין ורעיים ליצה"ר שלא יהי' בטוחו להמית אותו
 מחיי נחיי, רק הוא לימוד אגדות מוסר, א"כ סבירא החילונם היא דמי שמחטלל
 מלימוד חלה ועי"כ נופל ברשת הרשע שחפץ להמיתו, שאין לך רוצח ומאבד עצמו
 לדעת יותר ממנו, וזוהו אפשר לפרש כוונתו (פסוק ה' בראשיה סי' ט') ואך את דמכס
 לנפשותיכם אדרוש, פירש"י מהשופך דם עצמו, ולענ"ד אפשר לומר עוד פירש
 אחר דהכוונה הפסוק הוא על השופך דם עצמו של מישהו נחיות, וסייע ואך
 את דמכס לנפשותיכם ס"ת מ"כ"ח"ס שפירש"י (תהלים סימן נ"ח) לדוד מכתם
 שהיתה מכתו חמה שנולד מהול, ולענ"ד הכוונה הוא שהתפאר ואמר לבי מלל
 בקרבי פכרתי את יצה"ר ולא היה לו מורא עוד שיעלה ימה וזה מכתו חמה
 כמחז"ל שהמשינו את יצה"ר בשם מכה, אבל כמה יכול האדם לזכות לבוא לידי
 כך, מפרש דרך הרמז, ואך את דמכס לנפשותיכם אדרוש ר"ת אשתתם את
 דברי חלה על לבבכם (א' נקרא לבאן ולבאן בחילוף ע' כריה"ק) שמפסוק זה
 דרשו חכמנו"ל (קידושין דף ל' ע"ב) שלימוד תורה היא חבלין ליצה"ר, וזאת
 הקבלה שרק לימוד תורה כזאת שהיא לימוד אגדות מוסר היא החבלין והרעיים
 ועי"כ יכול לבוא לידי כך שיהי' מכתו חמה, מעתה אני מחזיר אהכם מי שמחטלל
 מלימוד חלה ועי"כ הוא הורג את עצמו, איך אדרוש מעמו, וזהו נפש ה"א"ד"ס
 ר"ת אדם חושה מדרך השכל, מלימוד תורה המכונה דרך, ותורה כזאת
 שגורם לו השכלה ליקך בדרך החכמה וכיח לימוד אגדות מוסר שגורמות ללומדים
 יראה שמים ורעיים, (ד' מתחלק בתיו) . .

ובזה אפשר לפרש כוונתו (פסוק ו' במדבר סימן ה') דבר אל בני ישראל
 איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם למעול מעל בד', והכתוב חוזר ומפרש
 איך בא לידי כך למעול מעל בד' ולסויתו ניסת ליצה"ר ולהחליף שלם עומד
 בעולם עובר, ושכח שבע"כ הוא מת, ובע"כ צריך ליהן דין ומחבון, מש"ס
 מתרץ ואמר שהסיבה הוא משום ואשמה, חרונתו ויחוב, ומפרש דרך הרמז מה
 האוב והאשם שטעה, ו"א"ש"מ"ה ר"ת וזאת התורה אשר שם משה, ובפסוק
 זה יש שני מיני משמעות, זכה להיותו אבנים שחוק מים, או זכס מלוח
 שפתי' ולא חמים -- משא"כ כשלא זכה ולמד שלא לשמה לא עטר לעשות,
 ומינס שלא למד אגדות מוסר שהיא רעיים ליצה"ר מש"ה ו"א"ש"מ"ה ר"ת אין
 שלום מן האר . .

א"נ סרס המקרא ופרשהו, מעל למעול בד' ואשמה ר"ת ועמדת
 כשדה לך מעל פסוק זה אחז"ל שלימוד אגדות מוסר, והוא מעל מלקיים מצוה כוסה מד
 זאת

(5)

ההתייחסות אל החטא בדברי הספורנו

ד. **אֵל הַכֹּל וְאֵל מִנְחָתוֹ.** שְׁהִיָּה הַכֹּל הַמְקָרִיב רְצוּי וּמִנְחָתוֹ גַּם כֵּן רְצוּיָהּ, שְׁהִיָּתָה מִן הַמִּין הַרְאוּי לְרִצּוֹן: ה. **וְאֵל קִין וְאֵל מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה.** לֹא שָׁעָה אֶל קִין הַמְקָרִיב שְׁהִיָּה בְּלִתי רְצוּי, וְגַם כֵּן אֶל מִנְחָתוֹ שְׁהִיָּתָה בְּלִתי רְאוּיָה לְרִצּוֹן: וַיִּחַר. בְּקִנְאָתוֹ לְאַחִיו שְׁהִיָּה לְרִצּוֹן: וַיִּפְּלוּ פָּנָיו. בְּבִשְׁת פָּנִים, כִּי הָאֵל הוֹכִישׁוּ מִסְבְּרוֹ וְלֹא קָבַל: ו. **לִמָּה חָרָה לָךְ.** לִמָּה קִנְאָתְךָ בְּאַחִיךָ, כְּדוֹאֵג עַל שְׁקִיבְלִתי קְרַבְנִי בְּרִצּוֹן. הִנֵּה לֹא הָיָה זֶה רְצוֹן פְּשׁוּט אוֹ שְׁלֵא כְּדִין: וְלִמָּה נִפְּלוּ פָּנֶיךָ. כִּי כְּשִׁישׁ לְקַלְקוֹל אִיזוֹ תִּקְנָה אֵין רְאוּי לְהִצְטַעַר עַל מָה שְׁעָבַר, אֲבָל רְאוּי לְהִשְׁתַּדֵּל לְהַשִּׁיג תִּקּוֹן לְעֵתִיד: ז. **הֲלוֹא אִם תִּיטִיב.** עֲצַמְךָ, וְתִשְׁתַּדֵּל לְהִיּוֹת גַּם אַתָּה לְרִצּוֹן. **שְׂאֵת.** רוּם הַמַּעֲלָה וְהַתְּנַשְׂא. (ספורנו בראשית ד, ו).

ב. קין והבל הקריבו מנחה להקב"ה. הקב"ה קיבל את מנחתו של הבל ולא קיבל את מנחתו של קין.

הספורנו מבאר שהיו ביניהם שני הבדלים: גם מבחינת המקריב וגם מבחינת המין הראוי להקרבה, ואצל קין שניהם היו לא רצויים.

קין קינא בהבל שהמנחה שלו עלתה לרצון לפני הקב"ה, והדבר חרה לו כל כך עד שהחליט להרוג את הבל.

הקב"ה שואל את קין:

"למה חרה לך?" – למה קנאת ודאגת על שקיבלתי את הקרבן של הבל.

"למה נפלו פניך?" לשון הספורנו כי כשיש לקלוקל איזו תקנה אין ראוי להצטער על מה שעבר, אבל ראוי להשתדל להשיג תקון לעתיד.

"הלוא אם תיטיב" - עצמך, ותשתדל להיות גם אתה לרצון.

"שאת" - רום המעלה והתנשא.

תראה איך הקב"ה מדבר עם קין: קין נכשל והקרבתו שלו לא התקבל, הוא הצטער וקינא באחיו שקרבנו התקבל, ולכן נפלו פניו.

**הקב"ה פונה אליו, מעודד אותו ומדריך אותו:
למה אתה מצטער על מה שעבר, הבט אל העתיד.**

הרי כשיש לקלוקל 'תקנה' תחפש ותשתדל להשיג את התיקון. ואז, כאשר תחפש את התיקון - אתה תתרומם ותצליח להגיע למעלה גדולה.

אסור לך להתייאש ולהצטער על העבר. למה?

כי העיסוק בעבר מביא לנפילת פנים ויאוש. ולכן כשיש לקלוקל 'תקנה' - תתעסק בתיקון לעתיד ולא בצער על העבר - במקום שתצטער על שלא קיבלו את הקרבן שלך, תחפש איך אפשר לתקן ולהביא קרבן שיעלה לרצון.

בחורים נשברים ונכנסים לצער מהחטא. ואז ^{היה צורך} לא רק שהם נכשלו בחטא אלא שכתוצאה מהחטא הם גם מפסיקים ללמוד. וכל זה למה, כי נכשלו!?

אדרבה, שיתעסקו בתיקון, הרי לכל קילקול יש תקנה.

ובאמת - מהי התקנה ומה צריך לעשות?

אראה לך בתרגום יהונתן מה צריך לעשות.

מהגר"א: העוסק בתורה אין לו לדאוג כלל

ז. אני מתפלא תמיד למה כל היום מפרסמים לבחורים שב'זוהר' כתובים עונשים חמורים מאוד על 'חטאי נעורים', במקום לפרסם את דברי הגר"א האומר, שלמרות שכתוב כן ב'זוהר':

מכל מקום מי שעוסק בתורה אין לו לדאוג כלל.

(הודפס בכתר ראש אות קלג, והועתק בהוספות לספר נפש החיים עמ' תלח).

אוצר החכמה

צריך ללמד את הבחורים מהו הערך העצום שיש לתורה שהם לומדים, ומהו כח הכפרה שיש בלימוד התורה, ושהתורה שהם לומדים - היא היא הרפואה.

צריך להחדיר לבחורים שבמקום לחשוב על החטא ולהישבר מהחטא, עליהם לקחת את החטא כדבר שידרבן אותם ללמוד יותר תורה, וכך בעצם הם הופכים את הרע לטוב.

ובמקום זה מביאים להם כל הזמן עוד מראי מקומות שרק מכניסים אותם לעצבות ובהלה, וזה גורם להם להישבר יותר ממה שהיה אילו לא היו רואים את כל המראי מקומות הללו.

ואת זה בדיוק היצר רוצה:

כדי לשבור אותך,

כדי להפיל את רוחך,

כדי לייאש אותך,

והכל כדי שתפסיק ללמוד וכך הוא ינצח!

(א.ה. עיין בספר קובץ הערות (דוגמאות לביאורי אגדות סימן ו') מעיד הגה"ק רבי אלחנן וסרמן הי"ד: שמעתי מפה קדוש רבינו בעל חפץ חיים בזה הלשון: "דעם יצר הרע ארט ניט א יוד זאל פאסטען, און ווינען, און דאוונען, א גאנצען טאג, אבי ניט לערנען", ובתרגום ללשון הקודש: ליצר הרע אין התנגדות שיהודי יצום ויבכה ויתפלל כל היום, העיקר רק שלא ילמד! עכ"ל).

אדם מעוררים חסדך — ועבור זה, זוכים שבצל כנפיד יחסיון, ולא בצל אחרים.

וזהו ג"כ מה שכתוב תהלים (י"ז ב'), "מלפניך משפטי יצא עיניך תחזינה מישרים", היינו: מלפניך לבד ולא בצירוף הב"ד של מעלה וכמו שכתוב (מלכים א' כ"ב) "ראיתי את ה' יושב על כסאו, וכל צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו" היינו: מימינים לזכות, ומשמאילים לחובה. כמו שאחז"ל, ומאי נ"מ בזה. מסיים הפסוק, "עיניך תחזינה משרים" היינו: כשהקב"ה בעצמו יביט ברחמיו על דברים הישרים ועל דברים המעוותים יחפש זכות — אולי יש סיבה שגרמה לזה.

צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו, ה' לא יעזבנו בידו. (לז—לב)

ונ"ל שכונת הכתוב: כמו הצופה — שצופה ומביט בכל רגע, כדי שלא יבא מי שהוא ללכוד העיר, ואם הוא רואה שהאויב בא, תיכף הוא רץ ומגיד לאנשי עירו כדי שיתאספו להלחם אתו, כן היצה"ר צופה מרחוק, זמפיל על האדם בכל רגע, טרדא ועצלות, "מלמוד התורה, ומקיום המצוות" כדי שיתחזק הוא בכל כוחותיו, ואם הוא רואה שהיצ"ט בא לאדם ומיעצהו "ללמוד התורה, וקיום המצוות" תיכף מאסף לכל מחנותיו, והוא החומר וכל עניניו (דהיינו: מאכלו ומשתהו ומלבושו וכדומה) כדי שגם המה יעוררו להאדם, ויסייעוהו בפתויו, שלע"ע אין עת לקיום התורה ומצותיה — באשר לא השלים עדיין את חלקם, וכן כחותיו הרוחניים הוא מעוררם: שגם הם יחטיאו את האדם, ככה הוא מתנהג עם האדם כל ימי חייו.

איתא בגמרא (קידושין דף ל') יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ויום, ואלמלא הקב"ה עוזרו, אינו יכול לו, שנאמר: "צופה רשע וגו' ה' לא יעזבנו בידו".

הכוונה היא: שאף אם נצחתו פעם ושתיים, לא נופל ברוחו והוא חוזר ומתגבר — וצריך עזרת ה' לנצחו תמיד.

מובן שכל זה הוא אם האדם מצדו חוגר כל כחותיו — אזי יסייעו לו מן השמים, אבל אם מצד האדם לא יהיה התחזקות, אין לבטוח שמן השמים ירחמו אותו. דוגמא גבי טעינה ופריקה שהזהירה התורה, "עזוב תעזוב עמו" ואפ"ה, אם אומר בעל החמור אשב במנוחה, ועליך המצוה

העיכובים בעבודת ה'

7
"וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד" (בראשית א, לא),
ואמרו ז"ל "טוב מאד — זה היצר הרע" (ב"ר ט, ז). קשה לנו
להבין אם "יוצרו קראו רע" (קידושין ל:): איך יכול להיות "טוב מאד"?
אבל צריכים אנו להבין שאם מצד האדם עצמו היצר הרע הוא רע, כי
מקשה עליו את החיים, מצד תכלית הבריאה הוא טוב מאד, כי תכלית
כל הבריאה, עליונים ותחתונים, היא קידוש ה' היוצא מבחירת האדם,
וזה לא שייך אלא במלחמת היצר. ואף אם בוחר האדם ברע ח"ו, הרי
ענוש יענש, וגם זה תיקונו כי ילמדו על גבו את אמיתת משפטו ית',
ואף זה קידוש ה' הוא.

עבודת יצחק

כבר ביארנו באריכות במאמר "מדות האבות" (ח"ב עמ' 160)
שאברהם זכה במדת החסד — "תתן... חסד לאברהם" — אבל יצחק
קידש את ה' בגבורה, דהיינו במדת הדין. באברהם נתקיים "... גם
אויביו ישלים עמו", שהפך יצר הרע לטוב (עי' ב"ר נד, א), כי עם כל
אשר לו התחסד עם קונו. בכל פנימיותו היה נתון אל השי"ת, עד כי
הוצרך השי"ת להמציא לו נסיונות למען עבודתו.

אבל עבודת יצחק היתה תמיד שבירת היצר — ביטול היש. הוא
חיפש וחתר תמיד אחר היצר הרע אשר בקרבו — אם גם בצלו של גוף
(ח"א עמ' 166) — כי ביטולו היה עבודתו.

ולמה לא המשיך יצחק בעבודת אביו, להתחזק במדת החסד?
קושיא זו הקשה רבנו פרץ ב"מערכות האלקות". ותירץ, כי אילו המשיך
גם הוא בעבודת החסד, היה העולם מלא חסד ומדת הדין היתה נידחית
מלהעניש כלל, ואין קיום לעולם בלי תיקון לחטאים. ואם תאמר יבטל
היצר כי לא שייך רע בלי תיקון, זה אי אפשר כי בלי יצר הרע הרי
בטלה תכלית כל הבריאה כנ"ל.

נאמר בישיבת פוניב' חיי שרה תשי"ג (א)

(10)

כמו שאברהם א
ית' עליו — "אלק
קצת מכבוד ה' ורצו
עצמו, בנה גילוי ה'
משלו עשה — חד
הבאנו דברי רש"י ו

וזה סוד אהבת
חיצוני — ולפי הרוב
יותר ברוחניות, כי
היצר כן יגדל קידוש
עשו ולחזקו. והנה
שאהבתו לעשו היתה
ליצחק כי אם בכוח
שערי החסד הוצרך
לא כן אין זה כלום,
הדין, ועל כן נולד לית
וענין הכרכות ה'
החליט לברך את עשו
מסיטרא דינא), וזה
יסורין... — ב"ר נ
מתוך מדת הדין, הייט
הגדול שבחלקים. אם
כריח שדה אשר ברכו
וכבר נתבאר זה במק
(206).
כללו של דבר: ז
מאמר צ"ו): "כל תכל
אי רצון ואי טעם, כ
מאדך [נאמר לאדם ש
מוטר ממנו לאהבת
אהבת ה'".